

Nepošteni bankirji so še pravi vlomilci

Farmarski delavski list v Minnesoti opozarja občane in javnost na to dejstvo. — List meni, če se razmisli ne izpreme, da bo moralo ljudstvo organizirati komitej za obrambo proti nepoštenim bankirjem.

St. Paul, Minn. — V zadnjem času je bilo izredno veliko bankrotov v državi Minnesoti in denar so seveda izgrubili delavci in farmarji. Kadar imajo bankirji svoja zborovanja ali konvencije, ne vidijo nikdar teh bankrotov, ampak oni kriče le proti malim tatovom, t. j. vlomilcem, ki semintje olajšajo kakšno banko za nekaj tisočakov. Da se pride tem tatvinam in vlomom v oči, so bankirji organizirali okrajne komiteje za obrambo, da preprečijo ogroženje bank.

Farmarski delavski list "Far-

Italijan se je upri obošenju v Montani

Strah ga je morala omotiti s strupenim plinom in obošili so ga zvezanega. Barbaraki prizor.

Butte, Mont. — Tony Vetter, obojen na smrt radi umora drugega Italijana, je bil v petek zjutraj obošen v tukajšnji okrajni ječi, toda ne mirno. Obojenec se je upri eksekuciji in hotel je, da ga ubijejo v boju, kar se mu pa ni posrečilo.

Ko je prišel stražnik k njemu v celico in mu dejal, naj se pripravi na smrt, je Vetter pograbil kos železne cevi, ki je imel skrito v postelji in napadel stražnika. Potegnil je tudi nož, ki ga je naredil iz žlice. Stražnik je bežal na hodnik, jetnik pa za njim. Stražnik je skočil skozi vrata na koncu hodnika in jih naglo zaprl in zaklenil za seboj. Vetter je sam ostal na hodniku. Kričal je na ves glas in zmerjal staršnika ter preklinjal sodnika, ki ga je obošil in vešal. Pozval je stražo, naj ga prime in oboši, če ima korajžjo.

Deputirski so niso upali na hodnik, ker bi morali streljati in ubiti Italijana, tega pa niso hoteli; povelje je bilo, da dobe živga v roke, da se more izvršiti tisti obdobje. Končno so se domislili. Prinesli so posodo s strupenim plinom in začeli brizgati okoli omrežja na hodnik. Obojenec se je umaknil v celico, deputirski pa za njim. Vzel je 15 minut, predno so ga toliko omočili, da je padel na tla. Nato so mu svezali roke in noge ter ga odnesli pod vešala. Tam so ga obošili toliko, da je ponovno zmerjanje in kletvice, dokler mu ni vrv zadrgnila vrat.

DELA VSTVO V SEV. KAROLINI NA DELU

Organizatorji so na delu. — Sklepujejo se shodi tekstilnih delavcev in trgovskih pomočnikov v prodajalnah na drobno.

Salisbury, N. C. — Med organizirano delavstvo v tej državi je prišel nov duh. V organizirane delavce je prišlo zopet življenje, ki pokazuje, da imajo resno voljo ustvariti močno delavsko strokovno organizacijo v državi.

Pod direktivo C. P. Barringerja, predsednika Državne delavske federacije v Severni Karolini, je prišla obširna kampanja za organiziranje tekstilnih delavcev. Ta kampanja je došla nepričakovano in presenetila tekstilne podjetnike, ki jo niso pričakovali. Shodi tekstilnih delavcev se sklicujejo po vseh mestih in trgih, v katerih so tekstilne tovarne.

Gibanje za delavsko strokovno organizacijo je pa pričelo tudi med trgovskimi pomočniki, ki so nastavljeni v prodajalnah za prodajo blaga na drobno.

Veliko odločnost so delavci pokazali tudi v Durhamu. Ravnanje hotelja Malbourne je izdalo odredbo, da se na hotelski stojnici ne sme prodajati list "Durham County Progress", ki zagovarja delavske principe in se bojuje za delavsko stvar. Takoj je bilo hotelsko ravnanje obveščeno, da bodo posvarjene vse delavske strokovne organizacije v državi Severne Karoline, ako ravnanje ne umakne svojega ukaza.

Delavstvo v Severni Karolini je pričelo razumevati nauk, ako hoče biti delavstvo svobodno, mora to biti njegovo lastno delo.

Mohlički katoliški duhoven vodi vstajo

Oborožil je četo 60 vernikov, ki so napadli vas in požgali železniško postajo.

Mexico City, 2. okt. — Katoliški župnik Soto je organiziral lokalno vstajo v državi Guanajuato. Župnik vodi četo šestdeset oboroženih katoličanov, ki so včeraj napadli vas Salvatierra in zapalili železniško postajo.

General Jose Alvarez, šef generalnega štaba, pravi, da je revolucija brez pomena. V župnikovi okolici je dovolj zveznih vojakov, ki lahko hitro potlačijo klerikalne vstaje.

Rudarji v Coloradu nestrpno čakajo na novo organ. kampanjo

Ludlowski masakr še živi v spominu rudarjev. — Rockefellerjeva organizacija se je iskala kot snop zažgane škope. — Mezdre so v nekaterih krajih še zelo nizke. — Zapolnjen je rudarjev pa negotovo.

Denver, Colo. — Dolgo let nazaj so rudarji v državi Coloradu pričeli s gibanjem za ustanovitev rudarske organizacije. Prve bitke rudarjev v tej državi segajo nazaj do leta 1893, nakar jih vidimo zopet v letih 1903 in 1913. To so bile velike stavke, ampak vmes so pa izbruhle nepričakovane in hipne stavke, ki so pričale o bojevitosti rudarjev za priznanje unije.

Najbolj v spominu je pa rudarjem ostala stavka iz leta 1913. Ta stavka je trajala petnajst mesecev. Zima je prinesla rudarjem in njihovim družinam nezno trpljenje. Prebivalci so s svojimi družinami v šotirskih, ki so jih obkroževali najeti kompanijski pobojniki in milicijarji. Kupo trpljenja so rudarji izpili v takozvanem masakru pri Ludlowu. Poras po takem junjskem boju je povzročil, da so rudarska unija ni mogla ganiti nikamor. Petnajsti distrikt rudarske organizacije je bil reorganiziran, postal je odprt za podjetnike, da so planili nanj, kot volkovi po ovcah.

Ampak v tem boju so rudarji pokazali tako čvrsto in silno bojevitost, da so podjetniki prišli do prepričanja, da morajo dati rudarjem neke vrste organizacijo, ako hočejo zabraniti pravi rudarski organizaciji ustanoviti svoje postojanke križem države Coloradu. Ta stavka je obrnila nase pozornost cele Amerike, kajti odkrila je nečuvane razme-

Generalno rudarsko stavko v Evropi ne bo

Zastopniki Mednarodne rudarske unije so zavrgli načrt za splošno stavko v korist angleških rudarjev.

Ostend, Belgija, 2. okt. — Na konferenci zastopnikov Mednarodne rudarske zveze, ki je bila sklicana v svrhu mednarodne akcije rudarjev v pomoč stavkočim rudarjem v Angliji, je bil včeraj zavržen predlog za generalno simpatično stavko v premovalniški kontinentalni Evropi. Frakcija zmernih zastopnikov je pokopala predlog.

V teku debate je neki govornik rekel, da angleški rudarji bi bili davno poraženi in poginani nazaj na delo, če jim ne bi finančno pomagale ruske delavske unije. Ruska pomoč delavskim rudarjem v boju. Ameriški rudarji so prispevali okrog \$50,000.

Kardinal Hayes poje slavo rokohoborcu

Tunney, novi pretepaški šampion, ki je katolik, se je žel poklonit kardinalu in ta je dejal, da "moralna sila ojači pesti".

New York. — Gene Tunney, novi boksarski šampion, ki je katolik po veri, se je v petek poklonil kardinalu Hayesu in mu poljubil prstan. Kardinal ga je hrupno sprejel. Celo oseboje kardinalovega plačje je podpravo "bojevitega marinarja", ki je potolkel Jacka Dempseya in mu odvzel šampionsko krono kot najmočnejši boksar (roko-borec).

Kardinal je bil zelo vesel šampijona. Rekel mu je: "Prepričan sem, da je bila vaša moralna moč v zvezi s fizično silo, ki vam je pomagala do zmage. Ameriška mladina lahko s ponosom zre na vas in vas vzame za svoj ideal."

Deset kriminalcev čaka na vislice v Chicagu.

Chicago. — V čikaški okrajni ječi je zdaj deset obojenec, ki čakajo na smrtne kazni. Zadnji je 19-letni Richard Evans, ki je bil zadnji teden obojen na vešala radi umora policaja.

Republikanske gibanje v Španiji

Voditelji političnih strank sklicali zborovanje v Švic.

Pariz, 2. okt. — Voditelji raznih političnih strank v Španiji, ki odločno nasprotujejo novi španski skupščini, katero snuje diktator Primo de Rivera, so včeraj sklicali zborovanje vseh vodilnih španskih republikancev v Ženevi. Zborovanje se začne tisti dan, ko se odpre diktatorjeva skupščina v Madridu. Voditelji so že opozorili kralja Alfonsa, naj se pripravi na abdikacijo, ako ne more ali noče preprečiti skupščine, katero smatrajo za največjo sleparijo, kar jih je Primo do danes izvršil nad španskim ljudstvom.

Skupščina, katero pripravlja Rivera, ne bo izvoljena od ljudstva, temveč imenovana od raznih organizacij. "Unia Patriótica", ki je diktatorjeva organizacija, imenuje večino poslancev; profesorji, advokati, zdravniki, trgovci, bankirji itd. imenujejo svoje reprezentante. Za delavce je diktator odmeril 40 sedežev, se stranke, ki imajo kolikaj demokratičnega duha, so se uprle tej skupščini.

Javni uradniki v Ciceru obošeni korupcije.

Chicago. — Zvezna veleporota je te dni obtožila 78 oseb v Ciceru, čikaškem zapadnem predmestju, korupcije v zvezi z utihotapljanjem in prodajanjem alkoholne pišave. Med obtoženci sta tudi cicerški župan Jos. Z. Klenha, policijski načelnik Ted L. Svoboda. Drugi obtoženci so večinoma gostilničarji.

Nova poveljen v Illinoisu.

Jacksonville, Ill. — To mesto je bilo 1. t. m. že drugič poplavljen v enem mesecu valed hudega deževja.

Pilsudski na čelu vlade

Prevzel je premijerstvo in začel agitacijo proti sovjetom.

Varšava, 2. okt. — Maršal Pilsudski je včeraj rešil vladno krizo s tem, da je sam stopil na čelo vlade; obenem je obdržal portfelj vojnega ministra. Bivši premijer Bartel je podpredsednik. Stari finančni minister ostane.

Pilsudski je istočasno izdal apel na vse poljske stranke, naj se združijo v pričo nove nevarnosti, ki preti Poljski od nove litvanske-sovjetske pogodbe. Pravi, da sovjetska Unija je največji sovražnik Poljske.

Nov način mučenja jetnikov.

Joplin, Mo. — Tukajšnja policija ima "garantiran sistem" za izsiljenje priznanja krivde iz vsakega osumljenca. Sistem je sledeči: Ne daj jetniku nobene jedi dva dni. Nato zberi dvajset policajev okoli mize, ki je polna najboljših jedi in pijače. Posadi jetnika v bližino, da bi videl gostijo in poželenje po jedi ga kmalu prisili, da izpove vse, kar ve."

Francosko-jugoslovanski pakt.

Pariz, 2. okt. — Zunanji minister Briand in jugoslovanski zunanji minister dr. Ninčić sta včeraj zaključila novo pogodbo prijateljstva med Francijo in Jugoslavijo. Obe vladi počakata še nekaj časa s objavo pakta.

Ruski komunistični kongres odgojen.

Moskva, 2. okt. — Petnajsti redni kongres ruske komunistične stranke, ki se je imel otvoriti 15. oktobra, je bil danes odgojen do 25. oktobra.

Zopet poplava v Illinoisu

Voda Illinoiske reke je podrla jez in zalila Berdstown. Silna škoda.

Berdstown, Ill. — Illinoiska reka, ki je narasla valed neprestanega dežja zadnje dni, je v nedeljo zvečer podrla nasip nad mestom in umazana voda je poplavlila 50 trgovskih in stanovanjskih blokov Berdstowna. Več sto prebivalcev je ostavilo svoja stanovanja. Gmotna škoda je velika.

Amerika ne pojde v svetovno sodišče

V washingtonskih uradnih krogih pravijo, da Coolidge umakne aplikacijo.

Washington, D. C. — V tukajšnjih uradnih krogih so prepričani — kakor se glasi poročilo — da predsednik Coolidge umakne aplikacijo za vstop Združenih držav v mednarodno sodišče. Coolidge je jezen, ker skušajo v Ženevi omiliti ameriške pridržke v aplikaciji.

TESARSKI DELAVCI V KALIFORNIJI PRIPRAVLJENI NA ZMAGO

Tri volji se izdati milijone, da poženjo delavske sovražnike zopet nazaj v svoje brloge.

San Francisco, Cal. — Večletni boj, ki traja med organiziranimi podjetniki v Industrial Association in Bratovščino tesararjih delavcev v tukajšnjem mestu, je pokazal, da se tesararji ne bodo več umaknili, dokler so zopet prešli v ofenzivo in so ohole podjetnike zagrabil na pravem mestu.

Organizirani podjetniki so namreč sklenili, da trgovci s stavbinskim materialom ne prodajo nobenemu podjetniku stavbinskega materiala, ki zaposli organizirane stavbinske delavce. Cilj podjetnikov je jasen. Njih namen je razbiti vse organizacije stavbinskih delavcev in integriteto se se navadili na najpočnejšo organizacijo stavbinskih delavcev na pacifični obali, če premagamo to, bo izredno razbiti druge. Bratovščina tesararjih delavcev je pa trdila, ki se ne stare tako hitro, da bratovščina je pazno zasledovala taktiko delavskih sovraž-

AVSTRALSKA MEŠANA KOMISIJA OBIŠČE AMERIKO

Prišla bo opazovat priganjanje delavcev. — Organizirani delavci vztrajajo pri pravici do izbiranja delavskih delegatov.

Melbourne, Avstralija. — Avstralska zvezna vlada namerava poslati v Ameriko komisijo, obstoječo iz podjetnikov in delavcev, ki ima nalogo študirati ameriške produkcijske metode. Avstralsko organizirano delavstvo izjavlja, da mora organizirano delavstvo samo izvoliti delavske kandidate s pomočjo svojih delavskih svetov, ker bo organizirano delavstvo smatralo to komisijo v nasprotnem slučaju za protidelavsko.

Delavski sveti ne delajo prav nobene skrivnosti, katere svojih tovarišev izvolijo svojim delegatom. Oni izjavljajo odprto, da izvolijo delegatom le napredne tovariše, ki so aktivni v delavskem strokovnem gibanju, kajti ti delegati se bodo posvetovali tudi s ameriški unijami in ne bodo poslušali samo ameriških podjetnikov.

Z vladnega stališča se gleda na to komisijo, da je potrebna, ker so avstralski podjetniki ustvarili nezadovoljive razmere med delavci in podjetniki, in zaradi tega je pa treba uvesti med podjetnike in delavce bolj prijateljski duh.

Vladi se mogoče posreči, da pregovori katere delavske voditelje, da sprejmejo mesta v komisiji, ako ne poveri izbire delegatov organiziranemu delavstvu. Članstvo avstralskih delavskih strokovnih organizacij pa stoji na stališču, da morajo člani komisije biti le delegati, ki jih je izvolilo strokovno organizirano delavstvo.

Avstralski delavci izjavljajo, da ne bodo nikakor privolili v priganjalske metode, kot so dole od kosa, nagrade itd. Oni stoji na stališču, da podjetniki od njih dela dobe dosti visok dobiček, in zato nikakor ne mislijo povečati produkcije, da profiti podjetnikov še bolj narastejo.

Domache vesti

Sijajna prireditev "Pijonirjev".

V soboto 2. oktobra zvečer je bila otvorjena letošnja sezona slovenskih vesellic v naših dvoranih v Chicagu. Otvorili so jih "Pijonirji", društvo naše mladine št. 559 S. N. P. J., s silovitimi "Nočjo v Sloveniji". Velika dvorana S. N. P. J. je bila pestro dekorirana in lepo stevilo deklet in fantov je bilo v slovenskih narodnih nošah. Udeležba je bila kar najširša; dvorana je bila faktično natisnena mladino in starejših rojakov — mladi so prevladovali — in tudi spodnji prostori so bili zasedeni do zadnjega kotička.

Domache vesti

V soboto 2. oktobra zvečer je bila otvorjena letošnja sezona slovenskih vesellic v naših dvoranih v Chicagu. Otvorili so jih "Pijonirji", društvo naše mladine št. 559 S. N. P. J., s silovitimi "Nočjo v Sloveniji". Velika dvorana S. N. P. J. je bila pestro dekorirana in lepo stevilo deklet in fantov je bilo v slovenskih narodnih nošah. Udeležba je bila kar najširša; dvorana je bila faktično natisnena mladino in starejših rojakov — mladi so prevladovali — in tudi spodnji prostori so bili zasedeni do zadnjega kotička.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cienzo \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

3657-59 So. Lavndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

188

Detam v oklepaju n. pr. (Aug. 31, 1926) poleg valnega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NERESNICA LJUBLJANSKEGA ŠKOFA JEGLIČA O AMERIŠKIH PODPORNH ORGANIZACIJAH.

Ljubljanski škof Jeglič je priobčil pod naslovom "Spomini iz Amerike," kar je sam doživel v Ameriki in kar so mu klerikalci natvezili kot golo in čisto neresnico. Prav od daleč se je dotaknil tudi Slovenske narodne podporne jednote in zapisal je o nji in K. S. K. J. tole:

"Povsod med Slovenci je razširjena "Jednota." K. S. K. Jednota zahteva dosledno krščansko življenje in prejem sv. zakramentov nekaj vsak mesec, drugod na vsako četrtletje, najmanj pa enkrat v letu. S tem društvom je združena dobrodelnost. Kdor prispeva male zneske, dobi izdatno podporo ob času boleznih in ob času smrti.

To društvo šteje sedaj 30 tisoč članov. Zadnje čase je močno napredovalo. Uspešno ga vodi navdušeni Slovenec in katoličan Anton Grdina. Duhovni vodja mu je župnik Rev. Oman v Clevelandu. Ima svoj odbor, ki ga volijo člani in ki ima večkrat razna posvetovanja v vseh društvenih zadevah. To društvo je dalo moč in zaježilo vpliv ameriških socialistov, ki so edino zato napredovali, ker takrat, ko so le-ti slepili naše ljudi, ni bilo nobene katoliške organizacije."

Iz teh dveh odstavkov škofovih spominov je jasno in določno razumeti, da je bila Slovenska narodna podporna jednota veliko preje ustanovljena, kot pa Kranjsko-slovenska katoliška jednota. Ali to odgovarja resnici? Kranjsko-slovenska katoliška jednota je bila ustanovljena v Jolietu, Ill., dne 2. aprila 1894. Inkorporirana pa je bila v Jolietu, državi Illinois, dne 12. januarja 1898.

Slovenska narodna podporna jednota je bila ustanovljena dne 4. aprila 1904 v Chicagu, Ill., torej deset let kasneje kot Kranjsko-slovenska katoliška jednota. Inkorporirana je pa bila dne 17. junija 1907 v Illinoisu. To dejstvo govori, da je ljubljanski škof zapisal neresnico v svojih "Spominih iz Amerike." Ali je to storil vedoma ali nevedoma, ali ker so ga slovenski ameriški klerikalci narobe podučili, je seveda stvar škofa. Za nas je važno, da se konstatira, kdo se je prvi organiziral, kljub temu pa še danes ni dosegel onega, kar je dosegla organizacija, ki se je organizirala deset let kasneje. Klerikalci bodo sicer po jezuitsko zavpili, da škof ni imenoval Slovenske narodne podporne jednote, a mi te zavijače že sedaj vprašamo: Ali je škof katerega drugega mislil kot Slovensko narodno podporno jednoto, ko je zapisal stavek: "To društvo je dalo moč in zaježilo vpliv ameriških socialistov, ki so edino zato napredovali, ker takrat, ko so le-ti slepili naše ljudi, ni bilo nobene katoliške organizacije."

Ako so slovenski ameriški klerikalci dali celo svojemu škofu napačne informacije, da prikrijejo svoje naznanje, potem je jasen dokaz, koliko jim je verjeti, ko so nekoč v frančiškanskem listu pisali, da so člani K. S. K. J. samo trdi Slovenci. V koliko ta organizacija obstoji iz samih Slovencev, govori dejstvo, da je duhovni vodja, ki so ga izvolili na zadnji konvenciji po narodnosti Slovak. Iz tega fakta se da zopet sklepati, ako je K. S. K. J. izvolila za duhovnega vodjo župnika slovaške narodnosti, je znamenje tu, da je v K. S. K. J. poleg Slovencev in Hrvatov tudi veliko Slovakov in mogoče tudi Poljakov. To sklepamo na podlagi dokazanih faktov pa pove javnosti, zakaj je ta organizacija zadnje čase pridobila nekaj na članih, a je kljub temu še odzadaj za organizacijo, ki je bila ustanovljena deset let kasneje.

Pravilno bi bilo, da zdaj slovenski ameriški klerikalci opozore ljubljanskega škofa na pomote, ki jih je napravil v svojih "Spominih iz Amerike," da tako popravi, v čemur je bil napačen ali napačen, ali se je pa sam zmotil, da se lahko ljubljanski škof sklicuje, da je bil njegov namen podati resnične podatke o Ameriki.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev "Prosvete".

S pota.

Svetovna vojna, katere je prinesla gorje skoraj celemu svetu, je najhujše zadelo slovenski narod na Primorskem. Ne samo, da je ljudstvo hudo trpelo radi vojnega divjanja v njih deželi, po vojni je še pripadlo pod Italijo, v kateri nima prav nobene pravice. Ni čudno, da so se mnogi preselili v Jugoslavijo. Kralji, ki so bujno cveteli pred vojno in prinašali državi lepe dobičke, so zdaj takorekoč uničeni in mrtvi. Vzemimo samo Idrijo in Postojno. Prva je prinašala ogromna dobičke s produkcijo rude, druga pa od letoviščarjev, ki so trumoma prihajali ogledovati si naravna čudeša podzemeljskih jam. Cvetoča pristanika so prišla pod Italijo in zdaj niti životarjajo ne, temveč polagoma izumirajo. Rim je zavladal čez Slovence.

Nečuteči ukazi prihajajo iz Rima. Slovenci že ne smejo več na glas govoriti maternega jezika; na svoji zemlji se ne smejo učiti svoje govorice. Kulturne ustanove so prepovedane, da celo pridige in spovednice so poitalijane. Rojaki, ki tarnajo pod takim zatiranjem, pišejo v Ameriko svojemu, kako hudo je tako življenje. Nad mirnimi ljudmi vedno prejšijo orožniki, ki kolnojo nad ljudstvom. Shodi so jim prepovedani in in da se Slovenci sestanejo, gredo skupaj na boja pota. Karabinjerji se mešajo med njimi, jih šikanirajo in kolnoje. Na boja pota hodijo na Planinako goro ali na Sveto goro pri Gorici in na tisoče jih pride skupaj, da poljubljajo šibo, katere jih tepe. Tako je v naši domovini. Do tega pisanja me je privedlo neko pismo, v katerem sem čital, kakšno je njih življenje.

Neki rojak mi je povedal, da namerava nakupiti več reči in jih poslati v Jugoslavijo. Povedal sem mu svoje izkušnje. Kot darilo sem nekemu poslal knjigo, pa so mu v Jugoslavijo računali od nje trikrat več davka kot je knjiga vredna. Nekdo je kupil uro ter mi naročil, naj jo zanj pošljem v domovino, češ, da on ni vreden pošiljanja. Šel sem na glavno pošto v velikem mestu, da poljem, kako naj uredim, pa so mi povedali, da ure lahko pošljem v Jugoslavijo, toda oni so odgovorni samo do New Yorka, potem nič več. Ekspresna družba mi je kar odgovorila, da v Jugoslavijo ni varno pošiljati.

Tako sem razložil rojaku, ki je hotel kupiti par stvari, da jih pošlje bratu v stari kraj. Vojna nam je prinesla ta zla. V Jugoslavijo računajo celo za knjigo. Ko sem jaz kaj naročil od tam, sem, mi niso za knjige v Ameriki nalagali nobene carine, razen od onih, ki so bile z zlatim robom okrašene. Tu upoštevajo, da so knjige za izobrazbo in so kot take dobrodošle.

Najbolj nesreča tepta tiste, ki so udani v njo, torej tudi Slovenci, ki so udani v hlapčevanje. Italijan je pobral vse, torej tudi romarke Višarje, Sveto in Planinsko goro. Pa vendar drevi ljudstvo tja poslušati kletvice laških orožnikov in se dalje plezati, ki ga bo tepel. Celotno Jugoslavijo, kjer imajo dosti cerkva, ne pa takih božjih potov, drve ljudje na primorsko boja pota in silijo pod Rim.

Ko so bili slovenski romarji v Ameriki, sem gledal na slovenskih farnih cerkvah dekoracije z napisli: Pozdravljeni, prevrženi med nami! — Umirajoči vas pozdravljamo, naj bi zapisali. Duhovščina, največja podpornica Rima — ki tlači Slovence — vzgaja tako hlapčevstvo.

Rojak mi je pokazal zvezke gorilskih knjig Mohorjeve družbe. Videl sem v kolektarju svetovno kroniko, v kateri je tudi opisana Amerika: Amerikanci so prišli na vojsko kot na ples, mi smo pa vse tu pretrpeli. Amerike sploh ne imenuje, temveč deželo dolarja in se norčuje, češ, da imajo delavci v deželi dolarja več zlate v sobah kakor za na Primorskem po ban-

kah. Take knjige izdaja gorilška Mohorjeva družba. Te knjige priporoča Rim. Tiskane so v rimskem duhu, torej s naménom, da napravijo iz Slovencev še večje tlačane. — Matija Pogorelec.

Poročilo o stavki v Wankeganu. Greys Lake, Illinois. — Zadnjič sem poročal o wankeganski stavki. Kakor povsod se tudi tukaj podjetniki poslužujejo vseh zvijač, samo da bi zlomili stavko. Upam, da se jim ne bo posrečilo, ako se bodo stavkarji trdno držali. Prvi dan so nagnali skupaj celo tropo policajev, pa ker so piketi mirni, nimajo kaj opraviti. Pridejo pogledat, pa spet gredo. Stavkarji sami nimajo kaj delati, samo stavko-keze pozdravljajo s primernimi pozdravi.

Zadnjič sem poročal, da bom že naznanil, če bo med stavko-kazi kak član jednote. Priznati moram, da so pravila S. N. P. J. prav prišla. Par dni je bilo nevedoma nekaj članov zraven, a ko smo jih pravočasno opozorili, so storili svoje dolžnost. Klikor mi je znano, da dva Slovenci opravljata stavkokazsko delo, samo oni dve ne spadata k S. N. P. J., temveč sta iz Kazimirjevega tabora. Katoliška cerkev je tudi v tej stavki pokazala, da je protislovaška in da drži z gospodarji. Potem naj jim pa še kdo veruje, ko pridigajo, da so za ljudske koristi. — L. Hužnik.

KOLIKO VESTE?

Znanstvena vprašanja in odgovori. (Izrečite in shranite, morda vam kdaj prav pride.)

1. Kako deluje antitoksin?

2. Kako to, da nekaterih boleznih ne dobimo dvakrat?

3. Katari strup je najhujši — kojega ena žlica lahko pomori vse ljudi na zemlji?

4. Telo pomislite ter poskusite sami odgovoriti, nato pa pogledajte sledeče odgovore:

1. Telo proizvaža kemikalije, s katerimi odbija napad klice. Včasih se da te kemikalije napraviti javen telesu ter jih potem uvesti v telo. Na primer ako okužimo konja s klico davice, bo konjevo telo takoj začelo izdelovati primerno odbijalno sredstvo. To kemično sredstvo nato črpa iz konja in ga odštiljo. To je antitoksin (proti-strup) davice. Ako ta protistrup vzbrižamo v človeka, ki ima davico, pomori takoj vse klice. Telo ne rabi čakati, dokler bi bilo samo v stanju napraviti potrebno množino kemikalij v obrambno svrha.

2. Kakor smo v prejšnjem odgovoru videli, telo proizvaža gotove kemične snovi, s katerimi zastruplja pritepeno klico. Ko ta bolezen prvič napade, napravi telo potrebne snovi, od katerih večja ali manjša količina ostane v telesu. Ako slučajno pride kdaj pozneje v telo kakšna klica iste bolezni, jo kajpada te od prve bolezni preostale kemične snovi kratkoma zastrupijo.

3. To je strup, ki ga proizvaža klica, katere povzroča neko posebno vrsto zastrupljenja s pokvarjeno hrano. K ureči se tega strupa ne more nikjer na svetu kupiti, in tudi če bi se ga dalo na kak način dobiti, ga ne bi bilo mogoče ohraniti dolgo učinkujočega.

KAK PRAVIJO KRŠČANSKI MOJZE.

Cerkev je skala, na kateri je zidana naša sveta civilizacija.

Prohibicija je blagoslov za naš narod.

Če bi sprejeli filozofije pogubljivih rdečkarjev, bi se razbila naša sveta civilizacija v par generacijah.

Calvin Coolidge je največji državnik naše dobe.

Znanstvenike nič ne briga bogoslovje.

Vsak človek globoko v svojem srcu ve, da je bog.

Pošten kristjan sme čitati o Tunneyju in Dempseyju, o Jericu Ederle in o slavnem Red Grangu, za nič na svetu pa ne sme čitati, kar pišejo rdečkarji in bogotajni znanstveniki.

Vesti iz Jugoslavije

KULTURNA SVOBODA V SLS.

V letošnjem "Dom in Svetu", leposlovni reviji SLS, je priobčil dr. Izidor Cankar svoj govor, ki ga je imel ob prvi priliki Cankarjeve proslave Društva slovenskih književnikov v Ljubljani. Ker je bil avtor takrat še katoliški duhovnik, je bil njegov govor dobrodošla obogatitev "katoliškega" lista. Kakor hitro pa je izstopil iz katoliške cerkve in obenem iz duhovskega stanu, je bilo takoj vse pokonci v taboru SLS. Založnik "Dom in Sveta", Katoliško tiškovno društvo, je sklicalo zaupni sestanek klerikalnih pravkov, na katerem sta morala čuti oba urednika dr. Franca Stele in profesor Franca Koblar zelo hude očitke. Rezultat je bil ta, da sta oba odstopila. Toda predno je bil vdrugi sklican zaupni sestanek, sta oba svoj odstot predklicala. Na tem sestanku pa je vnovič prišlo do burnih debat, katerih posledica je bila ta, da sta oba urednika zopet odstopila. Kmalu za tem sta svoj odstot vnovič prehlcala, prišlo je do tretjega sestanka, na katerem sta še v tretji odstotli in končno zopet predklicala. Kamen spetke je bilo na vseh treh sestankih zadržanje obeh urednikov do bijskega ideološke katoliške umetnosti dr. Izidorja Cankarja.

Zaključni boj za "Dom in Svet" se ni dal zabrižati in tako bemo v 6. številki, ki je pravkar izšla, izjave, katere citiramo v kulturni rubriki.

Kakor nam je znano iz dobro poučenih krogov, borba za "Dom in Svet" med duhovniki in posvetno inteligenco še ni končana. Ze v 6. številki "Dom in Sveta" ne najdemo več dr. Cankarjeve študije "Sistematska stila," ki je bila prerazčunana za celo knjigo. V nevarnosti je tudi celotna izdaja nadaljnjih Cankarjevih zbiranih spisov pri "Novi založbi." Škof Jeglič nikakor ne more preboleti, da je oživela pokojnega Cankarja "Nova Erotika", ki jo je dal on sam pred leti sežgati na grmadi kot peklenško pohujljivo knjigo, sedaj pa jo je izdal katoliški duhovnik, ki je pozneje izstopil iz cerkve in povzrl se v založbi klerikalne "Nove založbe." Sedaj se v vodilnih cerkvenih krogih dela na to, da se nadaljno izdajanje Cankarjevih zbiranih del onemogoči in tudi oni zvezek, v katerem se nahaja "Erotika", potegne iz prometa.

Škofova okolica se je sploh odločila, da vsa važnejša mesta v klerikalni kulturni organizaciji zasede izključno z duhovniki. V novo "Tipografsko združenje", ki je formalno prevzela lastništvo Katoliške tiskarne, ni sprejel niti eden lajlik! Duhovsko gislijo "Vzajemnost", ki ga ne more dobiti noben lajik v roke, ve veliko povedati o novi tendenci v klerikalnih krogih. V nemilosti sta oba urednika "Dom in Sveta", posebej še dr. Stele, ki forsira od leta 1920 dalje takozvano "mlado umetnost". Oba sta na tem, da boata morala v kratkem odstopti in napraviti prostor duhovniku. Imenujejo se kandidati. Obenem mislijo napraviti red tudi pri "Slovenecu", kjer naj bi se odstranili vsi oni uredniki, ki ne hodijo ob nedeljah k maši. Duhovniki so tudi zelo srditi na dr. Vurnika, kulturnega referenta pri "Slovenecu". Ob priliki njegove kritike "Večnega mornarja" je prejel uredništvo pismo nekake visokega cerkvenega funkcionarja, v katerem protestira proti kulturnim novicam v "Slovenecu" in posebej se proti izvajanjem dr. Vurnika. Cerkevni dostojanstvenik je zahteval, naj se mesto "take" kulture prične raje več pisati o mislijo.

Tako so torej kulturne razmere pri SLS. Škof Jeglič vedno stroje nastopa. Še sedaj mora hoditi k njemu na raport urednik omladinskega "Križa na gor" g. Vodnik. Mladi ljudje morajo pisati po škofovih navodilih. Značilen je v tem oziru članek Franceta Vodnika "Umetnost in svetovni nazor," ki prihaja do zaključka, da je samo

oni pravi umetnik, ki je — katoličan!

Baje prične v kratkem izhajati nova klerikalna revija.

Obsodba morilcev sodbne Pire na Petrovi gori. Dne 16. sept. je zagrabilo sodišče izredno obsodbo v procesu proti 34letnemu Ahmedu Bešliću, in njegovemu tovarišu Omeru Hrniću, ki sta dne 9. februarja na Petrovi gori pri Banjaluki umorila rudniškega nadzornika Antona Pirca, njegovo ženo Reziko in hčerko Zdenko. Bešlić je bil obsojen v dosmrtno ječo, Hrnić pa na pet let ječe.

V Stožicah pri Ljubljani je 10. sept. nenadoma, premislila odproga našega sodnega Franca Černeta, socialističnega občinskega odbornika občine Ježice.

Ministrstvo za gradnjo je te dni odobrilo kredit za 517,763 Din za povečanje zgradbe tehniške fakultete v Ljubljani.

Brezgredna nezakonita mati. V vasi Ljubljanci pri Sarajevu so aretirali orožniki 17letno Lucijo Gačičevo rayno v trenotku, ko je hotela zakopati svoje nezakonako dete, katere je malo poprej zadušila v hlevu. Pri zasiljanju je izjavila med drugim, da pod nobenim pogojem ne bo izdala imena svojega izvoljenca.

Dva otroka ugraba v svila-ku. Dne 18. sept. je odšel posestnik Prašinec iz PH na Hrvatakem s konji na pašo, njegova žena pa prati perilo k Savi. Doma je ostala sama stara mati s šestim vnukom Štefanom in štiriletno vnukinjo Ljubico.

Otroka sta neopaženo odšla iz hiše in se zaprla v svinjak, kjer sta se igrala z vžigalicami. Da ju ne bi kdo opazil, sta vrh tega vrata dobro zaprla. Kmalu je bil vest svinjak v ognju. V zmedenosti otroka nista našla vrat in sta postala žrtev ognja.

V Studencih pri Mariboru je umrl vpokojeni nadučitelj Jakob Kovadič, ki je služboval na zadnje na Pragerakem. Zapuščena štiri nepreskrbljene otroke.

K uboju na Vrčičah pri Be- miču. Preiskava glede uboja posestnika Matije Perkovca iz Rožnega dola in krvavega fantovskega pretepa na Vrčičah se nadaljuje. Osumljenca Franc Fiolit iz Vavpce vasi in Jakob Pavlič iz Brezja sta bila še lopusčena. Baje leži glavna krivda na Kočevarjih.

Ubogi Vatikan. "Slovenec" piše v zagovoru vatikanske politike, ki se je povsem podredila fašistovskim stremiljenjem pri preganjanju slovanake duhovščine v Italiji, da Vatikan nima sredstev, da bi italijanski državni režim prisilil k spoštovanju pravic bodisi cerkve ali posameznih stanov; bodisi narodnih manjšin. Čudno. Kaj ni mogel Vatikan zahtevati, naj ostanjejo slovanaki duhovniki na svojih mestih obenem z grožnjo, da bo izključil Mussolinija iz cerkve ter prepovedal vsake cerkvene obrede v Italiji, kakor je to storil v Mehiki, kjer so fignali inozemske duhovnike? Zakaj dvojna mera? Vatikan ni ničesar storil v tem oziru, pač pa je na zahtevo italijanskih oblastí sam odstavil slovanake duhovnike ter jih v popolnoma slovanakih in hrvatskih krajih namestil z italijanskimi. In kakšno stališče je zavzemala pri tem preganjanju slovanaka klerikalna stranka, v kateri je več kot tretjina poslancev duhovnikov, ki bi bili v prvi vrsti dolžni zavzeti se za svoje sbratje onstran meje? Nacelnik klerikalnega poslanskega kluba dr. Korosec ni v begradskem parlamentu niti enkrat interpeliral supanjega ministra ali je kdaj ukrenil kakšne prijateljske korake pri italijanski vladi za zaščito naših rojakov, predvsem pa katoliške duhovščine. Zakaj so dr. Korosec in z njim njegovi poslanski tovariši molčali? Pa ta molk bi bil še umiven s ozirom na razmerje med duhovščino in Vatikanom, ni pa umiven, da se slovanaki klerikalno časopise očitno zavzema za protislovanako vatikansko politiko v Italiji. Zakaj so klerikalci bolj paški, kakor paški sam?

ZARKOMET

Slava se je prelevila v proletstvo.

Zanimive vesti prihajajo iz Ljubljane. Ticejo se konflikta, ki je nastal v klerikalnih literarnih krogih in ki je rezultat nastopa Izidorja Cankarja iz katoliške cerkve. Cankar je bil prej v velikih tiskih v omenjenih krogih. Sedaj je bil urednik škofovega "Slovenca" in njihov književnik.

Izidor Cankar je pred nekaj meseci predaval o svojem pokojnem bratrancu Ivanu Cankarju. Med drugim je rekel, da je bil Ivan Cankar sednja leta svojega življenja formalno katoličan, da ni nikoli dosti verjel v dogmo. Bil je katoličan kakor so Slovenci navadno katoličani. Če bi bil Rus, bi bil pravoslav in če bi bil Prus, bi bil protestant. Njegova vera je bila le forma, v kateri se narod versko izživlja.

Klerikalna revija "Dom in Svet" je to predavanje objavila brez kakih ovir ali pripomb. Pisatelj je bil takrat še duhovnik — in vse je bilo v redu. Sedaj pa, ko je Cankar slegel tabor in izstopil iz cerkve, je drugače. Uredništvo "Dom in Sveta" izjavlja, da so bile tiste izjave, ki so bile v reviji Ivana Cankarja — zmota.

Dokler je bil Izidor Cankar duhovnik, ni bila zmota, kar je povedal Cankar pa ni več duhovnik in katoličan, je pa zmota! Tako je katoliška doslednost. Radoveden sem, kaj Izidor Cankar odgovori.

Alfonzo pleše.

Listi poročajo, da španski kralj Alfonso igra in obiskuje dirkalnice, ne zmede se za katastrofo, ki preti njegovi monarhiji.

Tako se obnaša kakor se pač mora obnašati zadnji španski kralj.

Angelica in cigani!

Savičev "Narodne Novine" iz Los Angelesa pišejo, da so arabski, rumunski in madžarski cigani pomagali dužni pastirju Aimee do evangelike slave. Neke ciganske dete je obolelo in Aimee je bila naprošena, da molči zanj. Sveta žena se je kajpada odzvala in dete je slučajno ozdravelo. Cigani so pa mislili, da ga je ozdravila Aimee z molitvijo in nosili so ji srebro in zlato. Aimee je kmalu potem dala zgraditi Angelus tempel, ki je stal \$300,000.

Tako pripoveduje Savič. Pravici na ljubo je treba povedati, da cigani niso sami. Imajo veliko pajdajšo ciganske pameti.

Dobra novica iz Jugoslavije.

V Beogradu je popolnoma naga žena prišla v najboljšo restavracijo in sedla k mizi. Ker ni bila blazna, je dobila dva dni zapora.

(V Beogradu je vse mogoče, zato ni ta novica nobena senzacija. Se manjša senzacija bi bila, če bi kume Pašić stopil popolnoma naga v narodno skupščino. Ako ne stori tega sam, ga sledejo drugi.)

Vesela vest šalostnih ljudi.

Iz Clevelanda: Prišli, Zarkomet, veselo vest, da je naprednost naše kolonije na Jutrovu padla na glavo. Tam smo odglasovali s šestnajstimi proti dvema, da dobimo dvakrat v tednu dušnega pastirja v naše društvene prostore. — Nazadnjak.

Patriotično gredo za prihodnje leto.

Ne nosi dolarjev v Evropo, Afriko ali Azijo! Ogle si najprej reklamne napise ob ameriških cestah!

Ala ne visoke hribe!

Neki članek piše, da je nek samoraki profesor bela vrana. Ta članek je boob. Naj gre h Trunku učiti se logike!

Popovsek.

Revolucionarna albanska vlada javlja svetu, da sedaj tedni ni bilo revolucije v Albaniji. Morda prihodnji teden.

K. T. B.

RAZNE VESTI

**VI AVSTRALSKI ODŠKOD-
NISKI ZAKON PROTI NE-
ODAM IN BOLEZNI JE
NEKOLIKO IZBOLJŠAN.**

Avstrija. — Završni
avstrijski odškodninski zakon, ki
ga je sprejel avstrijski parlament,
je velikega pomena, ker je bil
vsi podjetniki morajo
zavarovati vse svoje delavce
proti poškodbam in boleznim.
Zakon se razteza na vse delavce,
ki zaslužijo do \$3.750 na leto.

Delavci je opravičen do od-
škodnine, kadar pride do od-
škodninske podpore, ako pon-
e na delu, ali ko gre na delo,
pa od dela domov. Beseda
kloba pomeni tudi bolezen,
ko je delavec dobil zaradi nje-
ga dela. Po tej razlagi se
za plačati odškodnina tudi za
okovne bolezni, kot je n. pr.
strupljenje s svinčcem, rudar-
naduha itd.

Ako je delavec ponesrečil, ko
je vračal od dela domov, ali
je šel na delo, pa ni bila nje-
ga krivda, tedaj je opravičen
odškodnine.

**BO HERMAN SUHR PA-
ROLIRAN?**

Če je petičio za paroliranje.
Preseda, Cal. — Herman Suhr,
znani whetlandski ne-
v, ki so nastali leta 1913 ob
nabiranja hmelja, je vložil
petičio za paroliranje. Zastila-
se vrši dne 8. oktobra. Su-
rom je bil obsojen tudi Ri-
rd (Blakie) Ford zaradi ubo-
pri katerem nista bila niti
zročila. Ford je bil že paroliran
več meseci.

Če podlaga parole, ki je bila
eljena Fordu, in ker je Suhr
notako nedolžen glede ubo-
kot je bil Ford, upa Suhr,
njegovi petičiji ugodi.

Avstrijski "milijonar" razgla-
šen za norca.

Wawaunee, Ill. — Pastor W.
Oliver, ki se je v petek vrnil
svojega skrivališča, je dejal,
John Cooper, ki je nekaj časa
al za multimilijonarja, naj-
trpi na blaznosti. Drugače
ne more razlagati, kako je
de Cooper naznaniti, da je
de devetih milijonov dolar-
in njemu objubiti, da mu
da novo cerkev za \$250.000.
pa izgriniti neznano kam.

Čikaška gledališča

er je mesto Chicago drugo
večje v republiki, se vedno
i, da pride vse najboljše
prej na čikaške odre. Ves
zvan cream kinogledališče
a v Chicago. Zato pa tudi ni
ako ima veliko kinogleda-
sto ime kot mesto. Ta teden
stopila slavna igralka Con-
ce Talmage v filmu "The
chess of Buffalo" v Čica-
kinogledališču. Omenjeni
ima svoje ozadje v Rusiji;
je vzeta iz neke ruske po-
Tivoli teater bo prišla zna-
oljakinja Gilda Gray, v fil-
in na odru. Ime filma je
ma of the South Seas".
je zelo popularna deva,
na platnu kot na odru.

Forever After" je film, ki
roizvajan v Central Park
aliču za prvo polovico te-
Druga polovica tedna pa
opolnjena z krasno sliko
Juan's Three Nights". Po-
te tega filma je v Buda-

osevelt gledališče je eno
oljših v mestu. V tem tea-
na platnu slika z imenom
of Steel". To je prva slika
rste, ki se je predstav-
na platnu te družbe. Glavni
ec je Milton Sills.

atim posetnikom kinogleda-
ki radi sede v atmosferi, ki
dana z orientalskimi pre-
ami in ornamenti, priporo-
naj gredo v Oriental glee-
kjer bodo imeli priliko sli-
rodne brunne Aša. Na
bo film "The Great De-

ZDRAVSTVO

**Starost roditeljev in zdravje
otroka.** — V neki medicinski re-
viji beremo sledeče zanimive po-
datke v kratkem izveščku našim
bralcem:

Statistika je neizprosna, am-
pak pravična boginja. Z neusmil-
ljeno roko podira podedovane
iluzije in postavlja na njihovo
mesto številke, zoper katere ni
ugovora.

V zadnjih letih so nabrali
zdravniški izvedenci mnogo sta-
tističnega gradiva, ki obravna-
va umrljivost otrok z ozirom na
starost njihovih roditeljev. Ta
statistika potrjuje zopet nazor,
ki se zadnja leta vedno na novo
ponavlja v medicinski znanosti:
mlade matere roje alabotne o-
troke in močni otroci izhajajo
ponavadi od očetov, med 30 in
40 letom. Če je žena nekoliko
starejša od moža, ne more ta
okolnost imeti nobenega škod-
ljivega vpliva na potstvo. Na-
sprotno pa se je opazilo že več-
krat, da so imeli zakoni, kjer so
bili očetje stari, matere pa mla-
de, zelo slab naraščaj.

Najbolj zdravi otroci se roje
staršem, kjer je očeju 30 do 40
let, materi pa približno 10 let
manj, kakor možu. Zelo očitna
je umrljivost otrok iz zakonskih
zvez, kjer so očetje stari 25 do
40, matere pa od 16 do 19 let.

Zdravniški načet v tej zade-
vi je kratak in se glasi takole:
Zenska naj se, če le more, ne
poroči pod 20 letom. Zenska, ki
je mlajša, kakor 30 let, naj ne
vzame moža, ki je dovrnil 50. le-
to. Nad 30 let stare ženske naj
se ne močijo z mlajšimi mlade-
nki in prav tako naj se starejši
možje ne ženijo s premladimi de-
kleti. Moški med 20. in 30. letom
naj se posebno čuva starejše
ženske. Mož, ki je prekorstil 50.
leto svojega življenja, pa naj
pazi, da ne bo vzel za ženo de-
kleto ali vdovo, ki je nad 20 let
mlajša od njega.

Ivan Zorec:

PISMA

I.
Prijetelj moj,

ali veš, da se mi vse miali vra-
čajo v tisti trenutek, ko se nama
je pot morala razcepiti na dvo-
je. — ali alutis, mili moj, da mi
srce hodi za Teboj, le za Teboj?

Danes sem ves dan mislila
Nate. Dan je bil žalosten, oto-
žen, čisto jesenski; kar odleglo
mi je, ko je utonil v zgodnji
somerak. Stala sem ob oknu in
gledal ven. Z vlažnih tal se je
začela dvigati siva, zoperna
megla, pa ni nikamor mogla,
obesila se je od obupa na vršič-
ke smrek; od pota je umiralo
zakesnelo bolno cvetje.

Le spomin Nate, ljubi moj, mi
je še svetel ko kristal. Najine
ljubezni se rada in s ponosom
spominjam. Zdal prav vem,
kako je bila lepa in nedolžna —
sam Bog je moral biti vesel.
Zanjo sem Ti neskončno hva-
ležen, moj ljubi, moj dragi!

In veš, zakaj sem Ti tudi
hvaležna?

Za luč, ki si jo moji duši pri-
žigal z blagim mirom in modro
besedo. Ali še pomniš, kako si
me pokaral, ko sem bila nekoč
malo prepredne volje in sem
premalo zaljubljena in da bi
rada pobegnila s Teboj, kakor-
koli, kjer bi se divje, do bole-
čine, do blaznosti ljubila vsem
na kljub? ... O, jaz dobro po-
mnim! In pomnim tudi, kako so
Ti zagorele oči in kako si napel
vse moči, da me nisi vzel kar
na mestu ... Oh, zakaj, zakaj
nisi tega storil? Ali zato, ker je
ljubezen, kakor si dejal, pesem
in svetost, ki jo je konec, ko se
doočje?

Se neskončno bolj bi Ti bila
hvaležna, če bi bil tedaj nekoli-
ko manj — moder ... Zdal bi
vsaj vedela, kaj je pesem in kaj
je tista opevana sladkost lju-
bezni ...

Ko sva se ločila — Bog, ki
nama gleda v srce, ve, da ločitev
niava bila kriva midva sama —
sem Ti objubila pismo. Pismu
Ti ga dajem, ker Te ne morem
pozabiti.

Tisto otočno slovo me še zdaj

boli, da sem slaba in obnemagu-
jem sama pred seboj.

Pa kaj naj Ti pišem? Kar
zapišem, je le slaboten odsevek
velikega čuvstva, ki me peče v
srce. Saj mi je še za to, kar
sem mislila, da Ti moram reči,
moč volje premagava in pre-
uboga. Drugače bi zakrčila na
vso moč in to strašno noč: Pridi
— popravi, kar si zamudil ...

Ali Ti veš vse, tudi tisto, kar
izreči ne znam, in mi verjameš
vse, ker si me poznal in rad
imel, ko je prelepa pomlad cvela
nama obema.

Zelo želim: Da bi Ti bila vsaj
bližju in smela pomagati, če bi
Ti življenje izpodnašalo noge.
Po vzdihih bi Ti rada dušo da-
jala, po kapljah kri Zate preli-
vala, z ljubeznijo, ki ji ni meja,
bi si znova sree Tvoje pridobi-
vala ...

Ali bi se mogla, še smela — ?
Oh, meni je težko, meni je
hudo. — Mož, ki so mi ga na-
prtili, ni mož, ni poštenjak ...
In prazen je in plitev je, da ni
besedi za to ... Se huje je to,
da nikoli ne bom — mati.

Ali zdaj veš, kako mi je ... ?
Zdrav bodi in življenja vesel!
Se zmerom Te ljubim Zora.

II.
O Zora,

zakaj se trpinčis? Zakaj se lo-
liš za sanjami in obešiš na zvez-
de, ki jih doseči ne moreš, ne
ameš?

Močna bodi, ne omaguj, spo-
minjaj se le prijetnega in živi
po vesti in dolžnosti! Kar je bilo
in kar ni bilo, še milijonkrat
ni v večnosti ... In delaj kaj!
iz bredejla rastejo le greh in
zmet.

Ki je nauk, ki Ti ga dajem in
ki mi ga narekuje svet — ali
me razumeš? — vest in pa čist
spomin na najino ljubezen.

Pismo, ki si mi ga pisala, je
pozdrav iz lepih časov in kakor
solnični žarek v težki mrak ...
Mračna tihoča samota me duši
in še preveč spominja jasnih
dni, ko je bilo vse v cvetju in
veselju, vse v zdravju in mla-
dosti.

In tedaj, o Zora, si mi zme-
rom bila lepa pesem, ki mi še
zdaj odmeva v srce.

Spomin nanjo je zdaj vsa are-
ča v mojem srce, druge zame
ni več in je nikoli ne bo več.

Slab, bolan sem in ubog in
sojeno mi je, da mi še kosti ne
bodo trohnele tam, kjer mi dan
in noč koleduje domotožna mi-
sel.

O, ko bi mogel obrniti de-
janje in čas — !

Bodi mirna in pomni, da sem
Ti zelo hvaležen za vsak trenu-
tek hvalečnosti, ki mi po Tvo-
jih ljubih besedah sega v srce
in spomin.

Kako lepo si povedala, česa
bi bila zmožna Tvoja velika lju-
bezen! A naj Ti precej povem,
da sem srečen, ker me glede
tega ne teži greh. Zakaj tisto
bi bilo greh, a Ti se igraš kak
z njim, ker ga nimaš na vesti in
ker se dolgočasiš ...

Včasih si me vpraševala, kaj
je ljubezen. Tačas najbrž nisem
znal povedati. Kako bi bil ve-
del? Povej, če moreš, povej, kaj
je mrak, kaj toplota, kaj lepota.
Vidiš, ne moreš. Danes vem,
zdaj Ti povem:

Ljubezen je nevidna poslan-
ka božja, ljubezen je svetost in
sladki vir življenja, je skriv-
nost, ki je oči ne vidi in ki jo
samo duša, čista duša čuti ...

In močna je kakor smrt sama,
a kadar je najmočnejša, jo plaši
in moti spomin minljivosti. To
je nemara kazen za sladkost, ki
nam jo deli v svoji kratki po-
miladi.

Kazen je moj delež, ker mi je
bila v preveliko sladkost.

Mir in srečo Ti želi Br.

III.
Dragi,

zakaj se umikaš? O vsem pišem,
kar sem najbolj podčrtala, pre-
zež in zamolčim! Ne muči me,
na kolenih Te rotim!

V mislih sem bila že vsa pri
Tebi, ker si uslišal moj klic —
na, pa mi podstavljaš nogo in
nočes do mene! Kako sem se ve-
selila na tihoto in samoto, ki
mi bo dala Tebe in razodela sve-
lost skrivnosti, pa se je izkaza-
lo, da si me obsodil!

Dragi, vse misli Te iščejo,
kakor pobožna molitev drhtijo in
kako zlat dež rosijo Nate! Teano
ob Tebi so, bolj nego srak, ki

ga dihaš ... Postoj, dragi! Ali
ne slliš, kako se Ti plaho bli-
žajo še in še, ne čutiš, kako Te
milujejo in objemajo ... ? Misli
in želje se zdijo v eno: o
drži me, da ne omahnem ob potu
v pogubo in sramoto sebi in Tebi
in vsem!

Ali me razumeš vsaj zdaj?
Misel Nate mi je neprestani
sen, kakor iskra, ki mi svetlika
v mraku grde noči ... Ta iskra
me vabi, mi lajša življenje in
obeta bližajo srečo ... Včasih
mi je ves svet v samih iskrakih.
A jaz koprim le po eni, le po
tisti, ki pomeni Tebe in ki so
zlasti odprta na vse, stežaje
vrata srca ...

Pridi, odreši me, drugače boš
kriv velike neare in grdega
greha ...

Na pomagaj klice Zora.

Ubohica,

jutri pridem. Bog mi daj pogu-
ma in moči, da bi ti vrnil mir
srca in dušo opal bolnih mi-
slu ... ! Vsega sem kriv jaz, ker
sem Te preveč povzdigoval in
prerad imel. Greh, kolikor je
Tvoj, naj pride nadme ... Od-
pusti nerodnemu Br.

Iz rudarskih trbovelj

Zivljenje na Njivi.

Na Njivi blizu Rudarskega
doma je v dveh vrstah postavl-
jenih osem velikih perkauzov,
kakor se po domače pravi onim
velikim akcijam, v katerih stan-
jujejo rudarji. V teh osmih hi-
šah je 144 stanovanih, kjer je
natačeničen 170 družin. Na vsako
hišo pride povprečno 90 ljudi,
skupno na Njivi torej 720 živih
duš. Potemtakem je Njiva prava
številna kolonija.

Kaj vse je videla Njiva! In
slisala in pretrpela! Vojska,
prekrat, prvomajski shodi, prvi
junij okrog njenih hiš, areta-
cije in preiskave, ruševine itd.

Koliko je pufa?

Od vseh družin na Njivi je
samo ena brez dolgov ali po do-
mače pufa. Najmanjši dolg dru-
žine znaša 800 kron. Taki pufi
so pa že sreča. Navadno ima vsa-
ka družina povprečno 800 Din
dolgov pri trgovcu, konzumu,
mesarju in drugod. Nekaterim
pa se dolgov dvignejo na celih
4800 kron. V neki drugi koloni-
ji se je V. zadolžil celo za okrog-
lo 30.000 kron.

Ti dolgovi so navadno tako ve-
liki, da ob colongi (plačilnem
dnevu) maršaliko ne dobi niti e-
ne krome, ker rudniki konzum
tako očistne vse vsoto.

Veliko jih je, ki imajo v vsaki
trgovini dolgo.

Rubežni davki in odtegljaji.

Prejšnji mesec je bilo na Nji-
vi 5 do 6 rubežev. Zaradi dolgov
— seveda. Pri vsakem se je šlo
za 600 do 700 dinarjev. Zakaj
to? Proč z rubežnim! Zarubite
Trboveljake družbo!

Tudi davki morijo in jezijo
prebivalce na Njivi. Saj mora
vsak rudar plačati državni bla-
gajni 40 do 60 Din mesečno. De-
lavci pa zahtevajo, da se ob-
davi kapital. Sploh pa je na
plačilnem listku toliko odteglja-
jev, da se zbere za razne blaga-
ne od vsakega rudarja po 130 do
140 Din. Od tistih borih 800 do
1500 Din gre v nenasitno žrelo
nad 100 Din.

Boš otroci.

O, tudi boš otrok je na Nji-
vi preveč. Samo v eni hiši je o-
sem otrok, ki sploh nimajo niti
enega para čevljev. Tako bo v
vseh hišah. Lahko rečemo, da je
okrog 70 otrok brez vsake obu-
ve. Seveda so tudi po sinji bovi.

Teh otrok se tudi Rdeči križ
po šolah nikdar ne spomni.

Koliko oblek ima rudar?

To je res pereča vprašanje.
Odkar plača se za hrano ne za-
dostuje, rudarjem manjka ob-
lek. V eni hiši na Njivi sta od
23 možkih dva, ki imata samo
eno obleko, šest do sedem po tri
obleke, vsi ostali pa po dve ob-
leki.

Koliko oblek ima gospod rav-
natelj? Koliko židanki žopje nje-
gova častitljiva gospoda?

Koliko postelj je na Njivi?

Ce samo pomislimo, da je v
144 stanovanjih nad sedemsto
oseb, si lahko predstavljamo, da
za vsako osebo še prostora ne bi
bilo imeti lastno posteljo. Pa
kaj prostor! Denarja ni, revšči-
na zahteva, da leži na tleh.

V eni hiši je 44 postelj za 90
ljudi. To se pravi, da morata več
kot dva ležati na eni postelji.

Naslednji slučaj zlasti kaže,
kakšne so stanovanjske razme-
re:

Rodbina M. na Njivi ima eno
sobo, dolgo štiri, široko tri in
pol metrov. Poleg mize in šene
je še šest otrok, sin pa ima še
eno in otroka. Vseh teh enajst
oseb stanuje in spi v eni sobi
na štirih posteljah in po tleh.

Ali ni to pekel na svetu? Ali
niso ljudje preveč potrpežljivi?
Toda prišel bo čas, ko bo potr-
pežljivosti konec!

Upokojeni.

Njiva ima tudi približno 40 u-
pokojenih rudarjev. Kako se go-
di tem izsesanim žrtvam trbo-
veljskih premogovnih baronov,
nam zgornjo pove slučaj upo-
kojenega rudarja, ki prejema
400 dinarjev mesečno in mora
preživljati ženo ter štiri otroke.

RAZNO

Madžarska rubežen. Madžar-
ska država, ki je doživela stra-
hovit polom stare krome, se na-
haja danes v takem denarnem
polažu, da ji je iztirjevanje
davkov še najslabše vir bla-
gostanja njene blaginje. Finan-
sno ministrstvo v Budimpešti
pridno pritiska na obdavčenje.
Sedaj je izdal finančni minister
naredbo, da je treba do 30. sep-
tembra iztirjati vse zaostale
davke. Ta operacija ne bo lahka
in še danes objavljajo madžar-
ski listi podočje, da stoji nad
20.000 obdavčencev pred ekse-
kucijo, kajti zahtev države ne
morejo dopolniti bančni trgovci,
a niti ne mnogi manjši in in-
dustrijalei.

V avgustu se je število inso-
bene nekoliko skokilo. Kljub te-
mu pa je bilo samo v tekstilni
stroki toliko krašev, da izkazu-
je samo ta industrijska panoga
23 milijardo pasivnost.

Pereča rana, ki zadaja mad-
žarskemu denarstvu velike iz-
gube, je velika potrošnja alko-
hola. Samo v Budimpešti je nad
7000 čedilnic, restavracij in
pivnic. Budimpeštanski prebi-
valstvo popije na dan 1 milijon
litrov vina, piva in šnappa, do-
im se konzumira dnevno samo
375.000 l. mleka. Mnogo pa po-
vilita alkohola prekana kon-
sum mleka za celi dve tretjini in
denarna izguba poleg moralne
degeneracije je že po tem čisto
evidentna.

Vitaminska restavracija v
Londonu. Leta in leta raspravl-
ljajo zdravniki o pomenu vita-
minov za človeško zdravje. Če-
daje ostreje se čuje povdarek,
da je ljudem potrebna hrana, ki
ima čim več vitaminov. Lon-
donska trdka Lyons je na pod-
lagi teh zdravniških priporočil
otvorila velikanako restavracijo,
v kateri je ljudem na raspolo-
go na stotine jedi za malen-
kostno ceno. Restavracija je po-
seben prikladan radi tega, ker
razpolaga samo s takimi jedmi,
v katerih so vitamini zastopani
v najogromnejši količini.

Poleg restavracije je spretni
lastnik otvoril tudi kavarno, ka-
teroj je nazval Vita-Sun in kate-
ro posebnost obstoji v tem, da
so njeni produkti prirejeni na-
tačno po zdravniško-znanstve-
nih načelih. Jedilni list na pove
samo imena te ali one jedi, tem-
več ima na posebnih tabelah za-
beleženo tudi statistiko vita-
minov. Kavarna in restavracija
sta vedno nabite polni in po-
seben razveseljivo je, da zahaja
k Lyonsu mladi svet v velikem
številu. To smatrajo tudi sami
Angliji za dokaz, da hoče njihovi
mladi svet čimbolj revidirati za-
krknjeno stališče svojih pred-
nikov, ki se nikakor ne morejo
ločiti od stare kuhinje.

Windischgratz na bobnu.
Kakor poročajo iz Budimpešte,
se vrše 20. t. m. sodna dražba
Windischgratzove palače v
ofenaki utrdbi (predmestje Bu-
dimpešte). Do dražbe je prišlo
zavoljo tirjatve 2000 dolarjev,
ki jih princ ne more plačati.
Windischgratz je namreč pred
kratkim to svoto zaigral in da bi
častni dolg poravnal, si je na
Dunaj izposodil denar na me-
nico, katere sta mu žirirala neki
znani madžarski aristokrat in
njegov komornik. Menica je med
tem zapadla, a princ ni imel
sredstev, da bi jo plačal. Tako

bo prišlo do sodne poravnave. Na
dražbo pridejo predvsem prin-
čeve mobilije, ki so sodnijsko
cenjene na 900 milijonov madžar-
skih kron (700.000 dinarjev),
med njimi dragoceni starinski
objekti, preproge in slike. Bomo
videli, če bodo tudi toplot Madžar-
ski ageli v svoji viteški žep, da
očuvajo Windischgratzovo go-
spodarskega poloma.

Obsojeni tihotapci. V Ham-
burgu se je zaključil nenava-
den proces, ki je trajal devet
dni ter je bil naperjen proti ti-
hotapcem s spiritom. V Ham-
burgu je namreč obstojala druž-
ba, ki je organizirala kar cel
tihotapski konzern, ki je izva-
žal prečiščen spirit v svobodno
mesto Gdanak na Poljskem. S
pomocjo tihotapcev je šlo iz
Nemčije v Gdanak okoli 200
sedov spirita, v katerih je bilo
nad 80.000 l. tekočine.

Družba je imela tihotapstvo
tako izborne urejeno, da je iz-
važala spirit iz Nemčije pod
lozdevnim naslovom transporta
citron. Sprejemni vozni listi so
se ponarejali na vseh prehod-
nih postajah. Carinski organi so
večkrat prišli na sled tem zlo-
rabam. Vendar se jim ni nika-
kor posrečilo odkriti, da je vse
zlorabe zakrivila hamburška
družba, ki je tudi krila vse stro-
ške, nastale z zapleno blaga in
kaznovanjem tihotapcev. Kadar
je bil moral kakšen tihotapec iz-
ločiti iz konzerna, je bil sanj
namestnik že pripravljen in
tako je tihotapstvo cvelo kar na
debelo. Osojbe, ki je spremljalo
tihotapske transporte, pa je bilo
zelo velike in se je po večkrat na
dan preoblačilo in maskiralo, da
bi ostala stvar čimbolj neopa-
žena. Naš te manipulacije pa so
zadale konzernu smrtni udarec.
Financa je postala na te ljudi
pozornost in je personal aretiral.
Spravila je na obtožbo državne
pravnika pred sodišče 17
ljudi, med katerimi so se morali
zagovarjati posebno trije, po
imenu Maerker, Guenther in
Kellner. Družba je bila obsojena
in izdaten zapor in na šest in
pol milijonov zlatih mark denar-
ne kazni. Na zatožni klopi so
bili tudi cariniki, glede katerih
je obtožba sum, da so bili pod-
kupljeni od tihotapskih organi-
zatorjev.

Fašizem in oficijelna Cerkev.
So stvari, ki jih SLS ne bi ra-
da videla, da so med Slovenci
preveč znane. Med nje spada i
odnos oficijelnih cerkvenih kro-
gov do fašizma in sedanje politi-
ke italijanske vlade. To razme-
je ni samo prijateljstvo, ob po-
litiki sta vzporedni in si postav-
ljata isti cilj: podvreči Rimu čim
več sveta in narodov. Mi smo si
ceer popolnoma prepričani, da
Vatikan napram fašizmu ni
lekrten, a zdaj mu tako kaže in
te koristi podrejuje svoje po-
stopanje. Prva žrtve so Sloven-
ci in Hrvati v Julijaki Krajini.
Oba činitelja izganjata narodni
jezik in narodno duhovščino. Fa-
šizem trdi, da je naloga cerkve
ravno tako latinska, kakor je
naloga države. Znana je brošura
duhovnika Adalija, ki v nebu ku-
je fašizem in veže italijanske
naloge fašizma in cerkve. Tej
knjigi, daš globoko poseka v
vodstvene naloge papeža, je pri-
dovalo pismo kardinala. Ako bi
knjiga ne odgovarjala idejam
Vatikana, bi papež o njej izre-
kel prepoved in pisca-duhovnika
ukoril. Kaj bi bila napram vse-
mu temu naloga naših cerkve-
nih funkcionarjev? Odločno
protestirati pri Sv. Stolici proti
poitalijančevanju cerkve v Ju-
lijaki Krajini in odločno zapre-
titi s posledicami, ako bodo cer-
kveni krogi še dalje sledili ža-
ljam fašizma! A tega SLS ne ri-
skira. Skromen in nejasen član-
čje ne pomaga nič. Tu treba e-
nergичno pritiskati. Skofje so
korajšji proti Belgradu, tam
stoje ob Drini na straži, napram
Rimu pa so pohlevni, med tem
ko ubija naše rojake.

Fračija zagovarja častnika, ki
je ubil Nemca.

Pariz, 2. okt. — Zunanji urad
poroča, da je poročnik Rouel
ustrelil nemškega civilista v
Germersheimu v silobranu, ko
je napadla množica mladih
nemških nacionalistov. Poročilo
pristavlja, da so nemški nacio-
nalisti v Porenju postali zelo
aktivni in predzri zadnje čase,

**SEZNAM PRIREDB SLOVENSKE
ORGANIZACIJE V CHICAGO.**

Društvo št. 86, S. N. P. J. — Vese-
lica v soboto 9. oktobra v dvorani
S. N. P. J.

Festni shod "Lira". — Koncert v ne-
deljo 10. oktobra v dvorani S. N.
P. J.

Klub št. 1, S. N. P. J. — Dramska pre-
stava, v nedeljo 24. oktobra v dvo-
rani COPS, 1126 W. 18th St.

Dr. št. 1, S. N. P. J. — Vasilica v
soboto 30. oktobra v dvorani S. N.
P. J.

Dr. št. 8, S. N. P. J. — Vasilica v
soboto 21. novembra v Hristaham
narodnem domu v So. Chicago.

Dr. št. 131, S. N. P. J. — Vasilica v
sredo 24. novembra v dvorani S. N.
P. J.

Soc. pevski zbor "Sava" (celotna klu-
ba št. 1, JSZ). — Koncert v ne-
deljo 6. decembra v dvorani S. N.
P. J.

S. "Slovenija". — Madžarska vese-
lica v soboto 8. januarja v Na-
rodni dvorani, 80, Racine Ave. in
W. 18th St.

Dr. "Dauca". — Madžarska vese-
lica v nedeljo 9. januarja v Narod-
ni dvorani.

Dr. št. 102, S. N. P. J. — Vasilica v
soboto 29. januarja v dvorani S. N.
P. J.

Klub št. 1, JSZ. — Dramska pre-
stava v nedeljo 30. januarja v dvo-
rani COPS.

Dr. št. 25, S. N. P. J. — Vasilica v
soboto 12. februarja v dvorani S.
N. P. J.

Klub št. 1, JSZ. — Dramska pre-
stava 27. marca v dvorani COPS.

Klub št. 1, JSZ. — Dramska pre-
stava in promajška slavnost v
nedeljo 1. maja v dvorani SNPP.

ZA STARI KRAJ

Zima se bliža in s mrazom naraš-
ajo potrebe in trpljenje. Potrebni
slova letina, vsaki davci in drugo
nadike bodo potrebo ločeno ali
več kakor podvojila. Kdo drugi naj
pomaga, ako ne Američani?

DENARNE POBILJAVE

so najboljše podpore in darila. Naša
banka ima lastne svese s polno in
bankami v svojem kraju in zato more
izvrševati denarne pobiljave hitro in
zanesljivo, po pošti ali brezpošto, ter
se nitičah cenah. Mi tudi dokazje is-
plačujemo v Jugoslaviji.

DENAR IN STAREGA KRAJA

imajo mnogi rojaki dobiti, bodi to
bank, od privržencev, od sednice itd.
Mi imamo v teh zadevah stališče is-
kušnje in zato vamkomur lahko upra-
šamo.

**NOTARKE IN ODVETNIŠKE
POSLE**

oskrbimo mi tako sa tukaj, kakor tudi
v starem kraju. Pooblastila, kupne
pogodbe, potovanja itd. lahko dobi-
mo pri nas. Ako rabite v starih krajih
zanesljivo in točno odvetniško pomoč,
vam je lahko oskrbimo.

OSREBE IZ STAREGA KRAJA

mi hitro dobimo v Ameriko, ako jim
je voljo po sekono dovoljen. Mi la-
delamo izjave, prošnje za Washing-
ton in vse, kar spada staven.

SKUPNO POTOVANJE ZA NOVO

v stari kraj priredimo na 4. dec. s. l.
na francoskem parniku "Paris". Po-
bitke bo spremljal uradni družni
Potniki naj se prikladi čim prej, ali
niti nedržavljeni, da jim posredstvo
še pred odhodom dovoljenja za po-
stitev v Ameriko.

Ako želite potovati pred oman-
nim datumom, nam pišite po vsaki
red. Mi zastopamo vse linije in zato
lahko ustresamo.

Vse dopise o teh zadevah naslovite
na banko

ZAKRAJŠKE & ČESARKE

455 W. 22nd St.
New York, N. Y.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Aug. 31-1936) pome-
ni, da vam je naročena po-
stanka in da. Ponovito je
pravočasno, da vam hitro
ustavimo. Ako lista ne pošle-
te, je mogoče vstavljen, kar ni
bil plačan. (Ako je vni list pla-
čan in ga ne prejmete, je mogoče
vstavljen vseh napadnih slo-
vov, pišite nam dopisno in
navedite stari in novi naslov.

Nali zastopniki ne vpi-
šivati tajniki in drugi moten-
ki, pri katerih lahko glasila
naročnina.

Naročnina za leto 1936 je \$2.50
in za pol leta pa \$2.50. Če
S. N. P. J. doplačajo za pol leta
\$1.90 in za celo leto \$2.50.

Za mesto Chicago in Cincinnati
za leto \$4.50, pol leta \$2.50, za
celo leto \$5.50.

Za Evrope stane za pol leta
\$4.00, za vse leto pa \$6.00.

Tednik stane za Evrope \$1.75.
Člani doplačajo nameno 50c za
poštino.

Naročnina lahko tudi sami
pošljete na naslov:

**UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"**

2637 S. Lawrence Ave.
CHICAGO, ILL.

Križar

Angleški pisatelj Louis Adamič.
Poslovenil I. M.

Dvakrat v prejšnjem tednu je mislil na samomor. Baš danes zjutraj ga je obšla nagla in čudna misel, da bi napisal svoje bridke misli in jih poslal časopisom — kot neke vrste protest proti svetu — nakar bi izvršil senzacionalen samomor na kakem javnem mestu, na primer v veliki poslopja Krščanske mladinske zveze ali v kakem sijajnem hotelu, veliki banki ali bi skočil s strehe nebotičnice na Broadwayu. Na ta način bi opozoril naase hudobni svet...

Prisel je drugi dan. Zopet sva sedela v parku in pojedla ostankne sira in kruha od prejšnjega dne. Na klopi je ležal jutranji list. Novice dneva so bile: senzacionalni tajni umor v filmski koloniji, korupcija v baseballni organizaciji, Liga narodov, Wilson in nespravni senatorji, revolucija v Albaniji, plebiscit v Gornji Šleziji in končno cela kolona intervjuja, ki ga je dal odlični inozemski avtor o vseobjemajočem "flapperskem" vprašanju. Bila je cela stran "družabnih" vesti, ki je Burton tako razburila, da je zopet izbruhal svoj srd nad blaznim svetom.

"Tukaj pišejo, kako je gospa Ta in Ta privedla svoji ljubici opici rojstnodnevo veselico in kako so se pešiki gostov zabavali. Kadar pa revna žena, ki je porodila osem ali deset zdravih Američanov, ima svoj rojstni dan, se nihče ne zmeni, da bi ji po-

magal izliti umazano vodo iz skafca za pranje!" je dejal ogorčeno.

"Hm, zakaj bi ji kdo pomagal?" odvrnil je nalašč, da ga še bolj razjezi. Rad sem ga videl ogorčenega. Premislil me je — morda je zasluhtil moj namen — in nadaljeval svojo sodbo o svetu na svoj način.

Iz njega je kar gorela strast trganja krivic in blaznosti človeške družbe. Bil je ves drugačen — bolj občutljiv in grob — kakor prej v armadi. Tistega finnega, idealnega križarja za wilsonizem ni bilo več v njem. Vojna in njene posledice so ga grdo potresle.

"Zakaj, za vraga, listi ne pišejo o mojem in tvojem problemu?" je rojil dalje. "Tukaj sva danes — buma! Pred dvema letoma sva pa bila junaka! Ali je to pravica?"

"Ti si boljševek."

"Ti bi tudi bil, če ne bi imel dveh dolarjev v žepu!"

Nekaj hipov kasneje omenim — ne vem zakaj — Wilsona.

"Oh ta — — —" je siknil Burton, da sem se kar ustrašil. "Dobro me je bil potegnil s svojim bunkom — zdaj pa imam! Na čitaj to!"

Potegnil je iz žepa "Pearson's Magazine" in par drugih pamfletov.

"To prečitaj, in odpro se ti oči, ako še nisi odprte!"

Čitam zgod Fr. Harrisov članek o "velikem izdajalcu", ki je bil res prepričevalen. Sila pisateljevega argumenta me je ganila.

"In še to!" vzklikne Burton ter mi da brošuro, v kateri je bil Eugene Debsov govor, ki je po-

vzročil, da je bil znameniti socialist obojen v ječo.

Čtivo je naredilo name vtis. Kaj naj človek stori?

"Vstopi v socialistično stranko!" je odgovoril hitro. "Jaz tudi vstopim." Morda je zdaj prvič mislil na to. Nato mi je povedal vse, kar je vedel o socializmu. Čital je o stvari. Že več tednov poseda v knjižnici in študira socializem.

Opoldne sva šla na pošto. Se ni bilo pisma. Popoldne je deževalo. Udarila jo v javno knjižnico in tam sva sedela do sedmih zvečer, ko je nehal dež. Zopet obiščeva pošto. Oddelek "General delivery" je odprt do devetih.

"Ali je kaj za Burtona? B-u-r-t-o-n."

"Ime?" vpraša uradnik in ogleduje rmen listek.

"Lonie."

"Dajte ta listek pri oknu za priporočena pisma jutri. Nocoj je zaprto." Uradnik je dal Burtonu dragoceni listek.

Priporočeno pismo od brata Pavla! Denar! Svet je naš!

IV.

Drugo jutro, čim je bila pošta odprta, je Burton dobil dolg ovitek.

"Kakšen vrag pa je to?" je zagodrnjal in obledel.

Pismo po vseh znamenjih ni bilo od brata. Na ovitku je bilo tiskano, da prihaja iz vojnega departamenta in oddano je bilo v Fort MacArthurju, kjer je posadila obrežne artiljerije v pristanišču San Pedru kakih dvajset milj od Los Angelesa. Zraven je bil pečat s velikimi rdečimi črkami: "Važno." Ko je pismo odprl, sva čitela sledeče:

Kopitar, bi že davno lahko bila člana, pa se vedno obotavlja. Pokaži zdaj vajino moštost! Unijo potrebujemo in ravno tako potrebujemo S. N. P. J., katere dosledno pomaga delavcem, ki so v boju za svoje pravice in katere kasneje stavkokaštvo.

BINGELJ. Dobro si povedal.

KOPITAR. Zelo dobro.

CAJZAR (ki je ves čas, odkar je vstopil Dvoršek, stal pri oknu in gledal ven, se obrne). Kaj ima štrajk opraviti z jednoto?

DVORŠEK (ostro). S tvojo nič — z mo- je pa!

ROZI (pomoli glavo skozi vrata na desni). Ivan, pojdi sem, samo za trenotek.

DVORŠEK (odide na desno).

CAJZAR (skoči k mizi). Ali boste res poslušali tega norca? Pomislite na svoj kruh — kruh!

ZAGAR. Kruh? Ali ti zdaj kruh prav pride?

KOPITAR. Paati! Nekdo trka. (Odpre vrata na levi.) Naš boss je!

DUGAN (vstopi in se prilizneno smeh- lja). Kakokaj!

KOPITAR. Dobro, kako ti?

DUGAN. Dobro. (Sede na stol, ki mu ga ponudi Kopitar.) How do you do, boys.

CAJZAR (mu ponudi roko). Good morning, mister Dugan. Ekakjuz mi, mi — mi got lišbet nek dls morgen —

ZAGAR. Kaj vraga hoče!

DUGAN. You're sick this morning? I thought you, too, were strikin'.

CAJZAR. Mi? No, no, mi no štrajken! Štrajk — no good!

DUGAN. That's right. So you are coming over to the mine, aren'tja?

CAJZAR. Yes, yes — mi go work rajdivej!

ZAGAR. Vidiš ga, zlodja! Zdaj ni več bo- lan!

DUGAN. What did'e say? — How about you, kakokays, dontcha wanna work?

KOPITAR (nervozno). I dunno — mebbly.

BINGELJ. Mebbly.

DUGAN. Maybe? You better go. (Cajzar- ju) Have ye a chew?

CAJZAR. Sur! (Mu da ovoj s tobakom.) Ju lajk drink bir? (Ponudi steklenico.)

DUGAN. Sure. (Izprazni steklenico in naliči usta s tobakom.) Well, ye better go to work, all of you. You'll get a good pay. Don't get scared of the union. The goddamn union will get in the neck — right in the neck, y'understand?

CAJZAR. Kaj je rekel? Nisem ga dobro razumel.

ZAGAR (poredno). Jaz ga tudi ne razumem!

KOPITAR. Jaz tudi ne.

BINGELJ. In jaz tudi ne.

DUGAN. What didja say?

CAJZAR. Mi o go work!

DUGAN. Good kakokaj! Come along at once!

CAJZAR. Mi go! (Obide suknjo in polke- kapo.)

DUGAN. You, too, boys! Come on!

ZAGAR. Bodita pametna! Ali gresta stavkokašt? Ti, Cajzar, pa kar pojdi!

KOPITAR. Povej mu, da prideva kasneje.

Ti, Cajzar, mu povej.

CAJZAR. Arajt. Hi komen und hi komen.

DUGAN. Fine! Come sure, boys! (Zagar- ju.) And you come, too.

(Dolje prihodaj.)

"Po navodilih iz vojnega departamenta vas obveščam, da vas je vlada republike Francije odlikovala s Croix de Guerre (vojni- nim križcem) s dvema palmama. Naročeno vam je, da v soboto ob devetih zjutraj pridete semkaj v naš stan, da vam formalno izročimo odlikovanje pred vso po- sadko. Naznanite nam takej, če lahko pridete točno ob določenem času. Frankiran ovitek je priložen."

Podpisan je bil adjutant.

"Kaj takega pa še ne!" je de- jal Burton in me gledal napol omamljen.

"Croix de Guerre! Prokleta ironija!"

Naumjal se je bolešno in se naslonil ob steno.

Stopil sem k oknu, da se pre- pričam, če je morda bratovo pi- smo prišlo z najnovejšo pošto. Nič ni bilo. Ko se vrnem k Bur- tonu, je bil nenkrat ves dru- gačen. Na njegovem licu je bila rdečica in ustnice so se mu kri- vile v zmagoovit namemu. Za- čuden sem ga gledal.

"Imenitna misel mi je prišla v glavo," je začel in započel u- radni ovitek z odgovorom ter ga zagnal v nabiralnik. "Sem že od- govoril, da pridem točno v sobo- to ob devetih zjutraj po križec. Čuj! Stvar pride v časopise. Razglašena bova, da bo kaj in to nama prinese službo. V enem tednu bova že izbirala ponudbe. Danes je četrtek. Nedejski listi objavijo najino povest na prvi strani. In najini silki prinesejo! Ali je kdaj že bila tvoja silka v časopisu? Moja tudi ne — am- pak zdaj bo, le počakaj! Dovolj sem že premišljeval, kaj bi storil — magari samomor — samo da bo senzacija, zdaj pa je ta reč prišla ravno prav. Imenitna ideja! Medtem pa bova stradala do sobote, razen če se ne oglasi moj brat z denarjem."

Imel sem še sedemindvajset centov. Prvašnji večer sem bil naročil dobro večerjo za oba v trdni veri, da naznanjeno pripo- ročeno pismo vsebuje denar.

"Kaj pa nameravaš?" ga vprašam.

"Ne brigaj se, prepusti me- ni," odvrne Burton med reža- njem. "Drži se me, če hočeš, da ti plačam dolg in ako te zanima služba. Jutri zgodaj odkorakava v San Pedru. Morda nama kak patrijot ponudi vojnjo."

Dal sem zadnjih sedemindvaj- set centov za kruh in sir, toda on ni hotel jesti. Rekel je, da pojde na "gladovni štrajk." Nje- gov načrt je bil, da mora biti silno lačen in bolan ali vsaj iz- gledati tak. Začelo se mi je svi- tati, kaj misli, toda navdušen nisem bil bogvekakoli, da si priznal, da se njegov načrt lahko obnese.

V petek popoldne, ko sva ko- rakala na potu v Sna Pedro skozi Long Beach, bogato sta- novanjeko mesto bivših farmer-jev in trgovcev s Srednjega za- pada, ki se se nabrali dolarjev med vojno, je Burton dejal o- gorčeno: "Te debele avinje!"

— Nato je hitro izpremenil ton in nadaljeval mehkejšo: "Ti pre- možni ljudje, ki počivajo na mehkem, na vado ničesar o na- ju in tlačih, ki so revni kakor midva. Ne vedo, to je vas. Mi jih podučimo. Mi preskrbimo delo vsem odpuščenim vojakom, pomorščakom in drugim, ki da- nes hodijo okrog kot buni."

Ko sva prišla zvečer v San Pe- dro, se je Burton naenkrat spomnil, da potrebuje dolar. Nič ni premišljeval. Kar ustavil je preveč drugega na cesti in pro- sil drobca, jaz pa sem presene- čen šel za njim v kratki daljavi. Kmalu je imel pest drobca in stopil je v prvo lekarno, kjer je bil javni telefon. Tam je začel klicati uredništva raznih dnevi- kov v Los Angelesu.

"Tukaj govori adjutant v Fort MacArthurju," se je predstavil po telefonu. "Jutri zjutraj ob devetih imamo zanimive cere- monije v vojašnici. Eden juna- kov iz svetovne vojne bo odli- kovan in poveljstvo želi, da poš- ljete reporterja in fotografa semkaj... Da... Kdo je junak? Junak in korporal Lonie Bur- ton, imenitna dečko iz Los An- gelesa."

Nato je naštel vse zasluge in vrline junaka, ki prejme odliko- vanje.

(Dolje prihodaj.)

RAZNO

Reševanje samomorilcev na Madžarskem. Samomorilna epi- demija v Budimpešti je zavzela zadnje čase tak obseg, da je ma- džarska policija razpisala poseb- ne nagrade za reševanje samo- morilnih kandidatov. Kdor naj- de samomorilca in ga reši smrti, dobi 350,000 madžarskih kron. Ko je naredba izšla, so se našli takoj spretni trgovci in špekul- lanti, ki so tudi iz samomorilne manije v Budimpešti hoteli na- praviti dobičkanosno obrt.

Kmalu je številno samomoril- nih poskusov izdatno poskočilo in začeli so fungirati reševalci kar na debelo. Ti so se rekruti- rali večinoma iz srednjih slojev, ki so radi velike brezposelnosti brez kruha. Med njimi je najti uradnike, oficirje, propale borz- ne agente in silčne. Iz teh ele- mentov so začele nastajati sku- pine, broječe 3 ljudi, ki so si razdelili vloge med sabo. Prvi je fingiral samomorilca in je sko- čil v vodo, zakaj tak samomoril- ni poskus je še najbližji med vsemi. Drugi član trojice je ako- čil za prvim v vodo ter ga pri- vleknil na breg. Tretji je prišel "alučajno" mimo, je videl prizor in brž tekel naznanit dogodek na policijo. Kmalu za njim sta pri- šla tudi samomorilec in njegov spasiatelj, blagajna je izplačala 350,000 kron in trojica je nato lepo odšla po svojih potih ter si razdelila nagrado. Ker pa so se ti alučaji začeli silno hitro po- navljati in so prišli agenti poli- cie alparjem na sled, je redar- stvo sedaj svoje odredbe glede reševanja samomorilcev poostri- lo in nagrade se izplačujejo sa- mo v tistih primerih, kjer se res dokaže, da gre za dejanski, ne pa fingirani samomor.

Pariz, mesto starih devic. So- danja francoska vlada izdeluje zakonski predlog, obsegajoč do- ločilo, da se vsaki Francozinji, ki doseže 21. leto starosti, izplača 10,000 dote pod pogojem, da se izseli na kmete, se tam poroči in ostane izven mesta. Ta načrt se je rodil v glavah statistikov, ki pravijo, da je treba začeti z na- ostrejšimi sredstvi-boj zoper na- puščenje izven mestnih selišč. Kakor v Jugoslaviji, tako tudi na Francoskem tišči vse a kme- tov v mesta, ker si obeta tam- kaj lažjega zasluzka in udobnej- šega življenja.

Posledice se kažejo že več let in so naravnost porazne za šte- vilčno stanje francoskega prebi- valstva. Ženski svet v mestih, ki se je že davno omejil na si- stem enega otroka sploh zavra- ča materinstvo in noče več rodi- ti dece. Na Francoskem pride

vsako leto na svet 350,000 otrok ženskega spola. 100,000 jih u- mre v detstvih letih, 250,000 pa jih ostane ter jih učaka starost- godnosti za močitev.

Od tega števila živi polovica deklet v mestih, polovica pa na kmetih. Razmere povzročajo, da se jedva dve tretjini teh žensk omožita, nad ena tretjina pa jih ostane neporočenih in brez prave koristi za človeško družbo. In baš neomozne ženske najbolj silijo v mesta, kjer si obetajo zasluzka brez posebnega napora. Te ženske so za Francijo popol- noma neizrabljen kapital, ki ne prinosa domovini nobene kori- sti. Zato jih hoče francoska vla- da naspotiti v boljše in koristnej- še razmere, kjer bodo vsaj no- koliko hasnovite za množitev francoskega prebivalstva. Vsi podeželski departamenti so spre- jeli projekt francoske vlade z velikim veseljem, ker so prepri- čani, da se bo akcija obnesla. E- dinole Parizani nasprotujejo na- črtu, ker njihov ženski svet ni- kakor ni voljan, da bi se po- kmetil, temveč hoče ostati go- sposki v svoji rezidenci. In če

se ne bo ta naraščaj premislil bo časoma Pariz mesto star- devic, katere bo treba na star- leta rediti v ubožnicah in hira- nica na državne stroške.

NA PRODAJ JE POSLOPJE z gostilno in vso opremo sob- drugega v središču Slovenske nasebine v Milwaukee, W. Cena nizka. Vzrok prodaje bolezen. Za nadaljna pojasa- la pišite na naslov: POSLO- JE, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill. (Adv.)

DA SKUHAB DOBRO P VO. PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v veliki ali, hmelj, sla- in vse druge potrebšline. Poslu- in se prepričajte, da je doma pri- kuhani večer je najboljši in naj- sari.

Greenwich, središčarjem in v p- deželne šolemanje dano primeren- sari pri veliki naročilih. Pišite informacijah na:

FRANK OGLAR, 4491 Superior Avenue, Cleveland.

Agitirajte za "Prosveto"

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

Ima v zalogi sledeče knjige:

AMERIŠKI SLOVENCII—čvrstna krasna knjiga, obseg 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00
Slovensko-Angliška Slovnica—zelo poučna in lahko raz- umljiva knjiga za učenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00
Zakon Biogenije—tolmači naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere samorete črpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50
Pater Malaventura—V Kabegetu—zanimiva povest iz živ- ljenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, iz- vrstno spopolnjena s slikami...\$1.50
Zajednici—romanična povest in prava ilustracija doslej skri- tega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75
Jimmie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00
Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo...\$0c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosejaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

William Siter, 6404 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Anton Jančevich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
Antos Rohal, 727 E. 157th Street, Cleveland, Ohio.
John Krifmančič, 13111 Benington Ave., West Park, Ohio.
Andrew Vidich, E. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.
John Rimac, 5555 Russell St., Detroit, Mich.
Frank Stular, 13705 St. Aubin, Detroit, Mich.
John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite ponje na:
KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2857 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJENA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, ang- leškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE ZMERNE, UNJSKO DELO PRVE VRSTE
VSA POJASNILA DAJE VOĐSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslov:
S. N. P. J. PRINTERY
2857-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

IVAN MOLEK /
HRBTENICA
Drama v treh dejanjih s prologom in epilogom.
(Dalje.)

KATI (z deane). No, kaj se spet prepi- rate! Ali ne bo konec vojske v naši hiši?

(Zunaj velik hrup, vpijite, ostro prereka- nje. Cajzar in ženske skočijo k oknu. Čez nekaj hipov vstopijo Bingelj, Žagar in Kopi- tar.)

ZAGAR. Hura, pa smo spet doma!
KOPITAR. Počitnice smo si vzeli kar sami!

KATI. Kaj se je zgodilo?
BINGELJ. Štrajki!
CAJZAR in ženske (hkratu). Štrajki!
ROZI. Kje so drugi? Kje je oče?

ZAGAR. Pridejo. Dvoršek je šel na glavni stan unije.

CAJZAR. Kakšna bedarija je pa spet to?

Kdo je začel? Se tega nam je treba!

KOPITAR. Kompanija je danes zjutraj naznanila z lepakom, da nam zniža mesdo, ki je že dovolj nizka, s prvim prihodnjega mese- ca. To je rudarje tako razkačilo, da več kot polovica noče iti v jamo. Pravijo, da zdaj je čas, da se vai vpišemo v unijo in gremo v boj za unjsko lestvico. Jas ne vem...

ZAGAR. Ti ne veš?

CAJZAR. Jaz tudi ne vem! Ne vem, za- kaj ravno zdaj — ko stalno delamo.

ZAGAR. Glej ga, Janeza! Ali boš štraj- kal takrat, ko ne delaš? Ravno zdaj je čas, ko premogovnik obratuje s polno paro.

ROZI. Tako je!

KATI. Kaj pa ti veš o tem? Ne vtikaj se v te reči!

CAJZAR (okorajžen). Ali ni res, mati, da zdaj ni pravi čas za stavko?

KATI. Moj starši naj odgovori na to vpra- šanje. (Odide na levo.)

LUCA. Tudi meni se zdi, da ni pravi čas.

ROZI. In kaj ti veš o stvarkah?

CAJZAR. To vprašanje res ni za ženske. Za vas je kuhinja!

ROZI. Tako? Kdo pa "štrajka" in po- seda po teje kuhinji, kadar drugi delajo? (Odide s porogljivim nasmehom: na desno.)

VSI (razen Cajzarja se zakrohočejo).

DVORŠEK (pride z leve in vrže posodo z malico v kot). Fantje, unija se je odločila za boj! Zdaj je čas — zdaj ali nikdar. Kdor ni še član unije, naj se hitro vpiše in gre na fronto, ako noče biti izdajalec. Tudi naši ba- ronji morajo enkrat priznati unijo in podpisati pogodbo organiziranih rudarjev.

KOPITAR. Kaj misliš, Dvoršek, ali jih bomo, bomo užugali te naše barone?

DVORŠEK. Ako smo močje, jih bomo: če smo mevrje, jih ne bomo. Stavka se raz- atri na druge premogovnike v bližini. Naš sklep mora biti: Primi in drži — drži — drži! Bolje je, da se roka zdrobi, kakor da bi ti hu- dič zdrobil glavo!

ZAGAR. Da, mi moramo zmagati!

DVORŠEK. Da, brat Žagar, mi moramo, in bomo zmagali! — Se nekaj. Zagarju in meni, ki sva člana unije in Slovenske narodne podpornice jednote, ni treba nobenih apelo- v: naša dolžnost so jame. Vidva, Bingelj in